GAZETA LWOWSKA.

We Srodę Nro. 145. 23. Września 1818.

Wiadomości zagraniczne.

Zjednoczone Stany Ameryki północney.

Jeneralne Zgromadzenie w Kentucku wydało uchwałę następuiącą: „Uchwalono, że jeneralne Zgromadzenie tego iest zdania, iż owe Prowincyie w Ameryce południowey, które ogłosiły się iako wolne i niepodległe, i okazały, że w tym stanie wolności i niepodległości utrzymać się zdołaią, ze strony Rządu Zjednoczonych Stanów Ameryki północney niezwłocznie za Mocarstwa udzielne i niepodległe uznanemi i iako takowe traktowanemi bydź muszą, tudzież że Zjednoczone Stany pomienionym Prowincyiom przyznać powinny w ogólności wszystkie te prawa, które według prawa Narodów ze strony neutralnego Narodu słusznie przyznanemi bydź mogą Ludowi i Rządowi innego Narodu, czyli ten zostaie w woynie alboliteż w pokoiu."

Ameryka Hiszpańska.

Listy pisane z wyspy S. Tomasza pod dniem 15stym Lipca donoszą, że według ostatnich wiadomości o Admirale Brionie, tenże z eskadrą swoią stał w Angosturze, i że okoliczności powstańców nie były tak świetne iak się spodziewano. Przybył tam na korwecie Hornet Kommissarz Zjednoczonych Stanów Ameryki północney, P. Irwing, który miał kilkokrotne narady z Boliwarem; nic atoli nie słychać o celu poselstwa iego. Cel ten zdawał się bydź bardzo ważnym, ponieważ względem niego tak wielką taiemnice zachowywano. Według tych wiadomości bezzasadną iest zgoła pogłoska o śmierci Boliwara.

W Liwerpoolu utrzymano listy z Buenos-Ayres datowane pod dniem 29tym Maia. Jenerał San Martin znaydował się tam podówczas; atoli wybierał się na powrót do Chili dla obięcia na nowo Dowodztwa nad woyskiem tamecznem. Woysko to starało się wynagrodzić stratę, którą poniesło w ostatniey, chociaż bardzo pomyślney wyprawie. Portugalczykowie zaięli Colonia del Sagramento, i wznieśli na nowo warownie tameczne zburzone od lat kilku. Woysko Portugalskie stoiące w Montevideo i w okolicy, rachowano na 10 do 12,000 ludzi.

Brazyliia i Portugaliia.

Z Rio-Janeiro donoszą pod dniem 4tym Czerwca, że Król utworzył fundusz na wspieranie Europeyczyków chcących osiadać w Brazylii.

W Lizbonie aresztowano niedawno około 6 osób po naywiększey części Hiszpanów; wszelako nic nie zapowiadało, by zayśdź miał iaki ważny wypadek, i wszystko było w stanie nayzupełnieyszey spokoyności.

Hiszpaniia.

Przełożono na ięzyk Hiszpański wydane w ięzyku Francuzkim dzieło Alexandra Humboldta pod tytułem: „*L'Essai politique sur le royaume de la Nouvelle-Espagne.*" (Obraz polityczny Państwa Nowey Hiszpanii). Dzieło to usposobione iest do roziaśnienia światła w sprawie osad Hiszpańskich.

Dnia 22go Sierpnia skończyło się posiedzenie Stanów (Cortes) Nawarry. Uroczyste to dzieło odbyło się publicznie, a nayznakomitsze Damy Pampelońskie uświetniły obecnością swoią tę uroczystość, przy którey za każdym razem Wice-Król imieniem Króla przysięga, że utrzymywać będzie prawa i przywileie Królestwa Nawarry.

Francyia.

Gazety Londyńskie twierdzą, że nie zupełnie ieszcze zagodzone są niesnaski między Xiążęciem Fitzjames, a P. Jouy, iednym z autorów dziennika Minerwa. (*Obaczyć przeszły numer gazety naszey*). Xiążę pisał niedawno do Jenerała Pajola, sekundanta przeciwnika swoiego, uskarzaiąc się, że dziennik Minerwa nie odwołał ieszcze obwinień umieszczonych przeciwko niemu, i oświadczył oraz, że ieżeliby w następuiącym numerze pomienionego dziennika odwołanie to nie nastąpiło, tedyby na nowo przy poiedynku obstawać musiał; ponieważ nieprzyiaciele iego okrzyczeli go za tchórza. Jenerał Paiol miał odpowiedzieć Xiążęciu z wielkiem umiarkowa-

)(

niem, lecz stałe, że wydawcy dziennika Minerwa, nie mogą odwoływać artykułu przełożonego z gazety Angielskiey, i że wskazawszy źródło, mniemaią zasłonionymi bydź zupełnie przeciwko zarzutowey potwarzy.

Dnia 23go Sierpnia wydał Paryzki Sąd Policyi poprawczey poniższy wyrok w sprawie autorów i wydawców pisma pod tytułem: „Człowiek siwy" (Homme gris): „Ponieważ P. Creton oświadczył, że iest autorem, 3go 4go i 5go poszytu pisma pod tytułem: Człowiek siwy, dodaiąc, że owe artykuły, które nie z iego pióra płynęły, cenzurze iego poddanemi były, a zatem że odpowiedzialnym iest za całe te pismo; i zważywszy, że ma dopiero 20 1/2 lat wieku, i ledwie pierwszy rok nauk prawnych skończył; tudzież że pewne artykuły owego pisemka pisane są obcą ręką, z kąd wnosić można, że ieżeli niektóre zawarte w tem pismie artykuły układał, w ogólności iednakże prawdziwemu autorowi pisma imienia swoiego pożyczył, i zapewne przez mylne wyobrażenie, iż mu to pismo zaszczyt ziednać może, dał się uwieść do przyięcia na siebie odpowiedzialności za to; zważywszy daley, że z rozbioru całego pisma i poiedyńczych iego textów okazuie się, że iest buntowniazem i potwarzaiącem rożnych Współczłonków Izby Parów i Deputowanych, różnych urzędników Sędziow instrukcyynych, Jenerałów etc. etc.; nie mniey zważywszy, że księgarz Lhuillier, chociaż na oprawie poszytów 3go 4go i 5go pomienionego pisma nie wymienił się iako ich nakładca, iednakowoż nim był w samey rzeczy, i że nadużywaiąc niedoświadczenia ludzi młodych, uwodził ich do układania tego paszkwila; — skaznie Sąd Cretona na trzymiesięczne więzienie i na zapłacenie 50 franków kary pieniężney; Lhuilliera zaś na ieдnoroczne więzienie i na zapłacenie 5000 franków kary pieniężney etc. etc."

Adwokaci Jenerała Canuela ogłosili: „Uwagi preliminarne" nad sprawą swoiego klienta i współobwinionych; co sprawiło wielkie wrażenie. Uskarzaią się oni, że bez względu na święte prawa nieszczęśliwych, usiłuią szkodzić tym obwinionym przez artykuły potwarcze, umieszczone w dziennikach Paryzkich, a dążące do upośledzenia ich w zdaniu publicznem.

N i e m c y.

Oto iest (wzmiankowana w numerz 142 gazety naszey) konstytucyia Wielkiego Xięztwa Badeńskiego, ogłoszona dnia 29. Sierpnia: „Karol, z Bożey łaski, W. Xiąże Badeński, Xiąże Zaehringeński, Landgraf Nellenburgski, Hrabia Hanauski etc. etc. Gdy ieszcze w roku 1816 ogłaszaliśmy powtórnie Poddanym Naszym, że W. Xięztwu nadadź chcemy konstytucyię stanową, pragnęliśmy i spodziewaliśmy się, że wszyscy Członkowie Związku Niemieckiego zgodzą się na niezmienną i istotną podstawę tego urządzenia przyrzeczonego wszystkim Ludom Niemieckim, i że tylko w rozwinieniu wystawionych zasad każde Państwo poiedyncze uważać będzie na szczególnieysze swoie potrzeby, lecz oraz i na istnące stosunki. Atoli gdy według ostatniego w tey mierze głosowania na Seymie Niemieckim nie można z pewnością przewidywać czasu, w którymby kształt konstytucyi stanowey mógł stać się przedmiotem wspólney narady, więc chcemy dane Poddanym Naszym przyrzeczenie uiścić takim sposobem, iaki odpowiada wolnemu zawsze i stałemu przekonaniu Naszemu. Przeięci nayszczerszem pragnieniem wzmocnienia co raz bardziey węzłów ufności między Nami a Ludem Naszym, i doprowadzenia do wyższey doskonałości wszystkich Naszych urządzeń Stanu, na drodzę, którą toruiemy, wydaliśmy poniższą konstytucyię, i przyrzekamy uroczyście za Nas i za Następców Naszych, że dochowamy iey wiernie i sumniennie, że podobnież dochować iey każemy. I. *O Wielkiem Xięztwie i o Rządzie w ogólności.* §. 1. Wielkie Xięztwo składa część Związku Niemieckiego. §. 2. Wszystkie organiczne uchwały Seymu Niemieckiego, tyczące się konstytucyynych stosunków Niemiec, albo stosunków obywateli Państwa Niemieckiego w ogólności, stanowią część Badeńskiego prawa Stanu i staią się obowiązuiącemi dla wszystkich klass mieszkańców kraiowych, skoro przez Naczelnika Państwa ogłoszonemi zostaną. §. 3. W. Xięztwo iest nierozdzielne i niesprzedayne we wszystkich swoich częściach. §. 4. Rząd Kraiu iest dziedzicznym w Rodzinie W. Xiążęcey, według prawideł deklaracyi z dnia 4. Październiká 1817, która to deklaracyia iako podstawa prawa domowego, istotną część konstytucyi stanowić, i iako w nınieyszym dokumencie dosłownie umieszczona, uważaną bydź ma. §. 5. W. Xiąże, iednoczy w Sobie wszystkie prawa władzy Stanu, i wykonywa tę władzę w zakresach ustanowionych przez konstytucyią ninieyszą. Osoba Jego iest świętą i nienaruszalną. §. 6. W. Xięztwo ma konstytucyię stanową. II. *Obywatelskie i polityczne prawa Badeńczyków, i szczególnieysze zepewnienia.* §. 7. Obywatelskie prawa Badeńczyków, są iednakiemi w każdym względzie, gdzie konstytucyia imiennie i wyraźnie wyiątku nie czyni. Ministrowie i wszyscy Urzędnicy Stanu odpowiedzielnymi są za ściste zachowanie konstytucyi. §. 8. Wszyscy Badeńczykowie bez różnicy przyczyniaią się

do znoszenia wszelkich ciężarów publicznych, i zniesione są wszelkie uwolnienia od podatków stałych lub niestałych. §. 9. Wszyscy Obywatele trzech wyznań Chrześciańskich maią iednakie prawa do wszystkich urzędów cywilnych, woyskowych i kościelnych. Wszyscy cudzoziemcy, którym nadamy urząd Stanu, otrzymuią indygenat bezpośrednio przez to nadanie. §. 10. Różnica urodzenia i religii, niestanowi wyłączenia od obowiązku do służby woyskowey, zachowuiąc iednakże wyłączenia, które na mocy aktu związkowego, nadane są rodzinom Magnatów Stanu. — §. 11. Na owe ciężary gruntowe, obowiązki służebne, i wszelkie ze zniesionego poddaństwa służebnego wypływaiące daniny, które iuż za odkupne uznanemi zostały, ma przez ustawę urządzoną bydź stosowna stopa spłacenia. §. 12. Ustawa z dnia 14. Sierpnia 1817 względem wolności wynoszenia się z Kraiu, składać ma część konstytucyi. §. 13. Własność i osobista wolność Badeńczyków zostaią równo dla wszystkich pod opieką konstytucyi. §. 14. Władze sądowe są niepodległemi w granicach swoiey właściwości. Wszystkie wyroki w cywilnych sporach prawnych powinny wydawanemi bydź przez Sądy właściwe. Fiskus Wielko-Xiążęcy odbierać ma wyroki od Sądów ziemskich we wszystkich sporach pochodzących z stosunków prawa prywatnego. Nikt nie może bydź przymuszonym do odstąpienia swoiey własności na cele publiczne, iak tylko za naradą i rozstrzygnieniem Ministerii Stanu, i za poprzedniczem wynagrodzeniem. §. 15. W sprawach kryminalnych nie można nikogo uchylać od właściwego Sędziego. Nikt nie może bydź aresztowanym inaczey, iak tylko w formie prawney, i nikogo nie można trzymać w więzieniu dłużey nad dwa dni, bez pociągnienia go do badania względem przyczyny uwięzienia iego. W. Xiąże może zasądzone kary łagodzić lub odpuszczać, lecz nie zaostrzać. §. 16. Znoszą się wszelkie konfiskacyie maiątków. §. 17. Wolność druku utrzymywaną będzie stosownie do przyszłych uchwał Seymu Niemieckiego. §. 18. Każdy mieszkaniec Kraiu używać będzie wolności wyznania, i równey opieki w swoim sposobie chwalenia Boga. §. 19. Prawo polityczne troyga wyznań Chrześciańskich są iednakie. §. 20. Dobra kościelne, tudzież własne dobra i przychody fundacyy, instytutów oświaty i dobroczynności nie mogą oderwanemi bydź od przeznaczenia swoiego. §. 21. Uposażenia obudwóch uniwersytetów kraiowych, i innych wyższych instytutów naukowych, czyli takowe składaią się z własnych dóbr i przychodów, albolitęż z dopłat z powszechney Kassy Stanu, zostaną nienadwerężone. §. 22. Każdy obowiązek przyięty ze strony Państwa na rzecz właścicieli swoich, iest nieodzownym. Instytut Kassy umarzaiącey utrzymuie się przy konstytucyi swoiey. Upoważnienia, które mocą edyktu z dnia 23. Kwietnia 1818 należącym do W. Xięztwa dawnieyszym Stanom Rzeszy i Współczłonkom byłego bezpośredniego Rycerstwa Rzeszy Niemieckiey nadane zostały, składaią część konstytucyi Państwa. §. 24. Prawne stosunki urzędników Stanu zawarowane są przez konstytucyię w tym sposobie, w iakim ustanowione są prawem wydanem pod dniem dzisieyszym. Instytuta świeckich i duchownych Kass wdowich tudzież assekuracyynych Kass ogniowych maią zostawać nadal przy swoiem teraźnieyszem urządzeniu i pod opieką konstytucyi. — III *Zgromadzenie Stanów. Prawa i obowiązki Członków stanowych.* §. 26. Stany dzielę się na dwie Izby. §. 27. Izba pierwsza składa, się 1.) z Xiążąt Domu W. Xiążącego; 2.) z Głów rodzin Magnatów Stanu; 3.) z Biskupa kraiowego i z iednego Duchownego protestanckiego, którego W. Xiąże z rangą Prałata dożywotnie mianować będzie; 4.) z ośmiu Deputowanych od Szlachty posiadaiącey dobra ziemskie; 5.) z dwóch Deputowanych od uniwersytetów kraiowych; 6.) z osób mianowanych przez W. Xiążęcia Współczłonkami tey, bez względu na stan i urodzenie. §. 28. Xiążęta Domu i Magnaci Stanu wstępuią do Zgromadzenia Stanów po osiągnioney pełnoletności. Z rodzin Magnatów Stanu dzielących się na więcey gałęzi, iest Członkiem Izby pierwszey Głowa każdey gałęzi rodzinney posiadaiąca Państwo Stanu. Podczas małoletności iakowego posiadacza Państwa Stanu spoczywa głos iego. Głowy rodzin szlacheckich, którym W. Xiąże nada godność Magnatów, wstępuią do Izby pierwszey równie Magnatom Stanu iako dziedziczni Członkowie Stanów. Powinni atoli prawem pierworodności i spadku w linii prostey posiadać dobra rodzinne albo lennicze, któreby w księdze podatków gruntowych i przychodowych po odtrąceniu kapitału ciężarów, oszacowane były naymniey na 300,000 Złł. §. 29. Podczas wyboru Deputowanych od Szlachty posiadaiącey dobra ziemskie maią głos wszyscy posiadacze dóbr ziemskich rodu szlacheckiego którzy 21wszy rok wieku skończyli, i w Kraiu zamieszkałymi są. Zdolnymi do wyboru są wszyscy dziedzice dóbr ziemskich głos maiący, którzy 25ty rok wieku skończyli. Każdy wybór ważnym iest na lat 8. Co lat 4 występuie połowa Deputowanych od Szlachty posiadaiącey dobra ziemskie. Posiadaczom dóbr ziemskich rodu szlacheckiego może W. Xiąże nadadź zdolność do głosowania i do wyboru, ieżeli prawem pierworodności i spadku dziedziczą dobra rodzinne, osza-

)(2

cowane w księdze podatków gruntowych i przychodowych po odtrąceniu kapitału ciężarów, przynaymniey na 60,000 Złł. §. 30. W niebytności Biskupa kraiowego zastępnie go w Zgromadzeniu Stanów zawiadowca Biskupstwa. §. 31. Każdy z obudwóch uniwersytetów wybiera swego Deputowanego na lat 4, a to według woli z grona Professorów, Uczonych, lub Urzędników kraiowych. Tylko porządkowi Professorowie maią głos. §. 32. Liczba Współczłonków Izby pierwszey mianowanych przez W. Xiążęcia, nie powinna nigdy przenosić ośmiu osób. §. 33. Izba druga składa się z 65 Deputowanych od miast i Urzędów, według podziału załączonego do konstytucyi ninieyszey. §. 34. Tych Deputowanych wybieraią wybrani Mężowie wybieraiący. §. 35. Kto iest rzeczywistym Współczłonkiem Izby pierwszey, lub kto przy wybieraniu dziedziców dóbr ziemskich zdolnym iest do głosowania albo do wyboru, ten ani przy mianowaniu mężów wybieraiących głosować, ani też iako Deputowany miast i urzędów wybranym bydź nie może. §. 36. Wszyscy inni obywatele Kraiu, którzy 25ty rok wieku skończyli, i w Powiacie wyborowym osiadli są, lub urząd publiczny piastuią, maią głos przy wybieraniu wyborców, i mogą bydź wybranymi. §. 37. Deputowanym mianowany bydź może bez względu na mieysce zamieszkania swoiego, każdy obywatel Kraiu nie wyłączony §fem 35tym, ieżeli 1.) do iednego z trzech wyznań Chrześciiańskich należy, 2.) 3osty rok wieku skończył, i 3.) według katastru podatku gruntowego, domowego i zarobkowego ma w kapitale przynaymniey 10,000 Zł. albo 1500 Zł. dożywotniego rocznego przychodu z dóbr rodzinnych lub lenniczych, alboliteż ieżeli iako urzędnik Stanu lub Duchowny podobnyż stały roczny przychód w pensyi lub z fundacyi kościelney pobiera, i ieżeli w obu ostatnich przypadkach przynaymniey iakikolwiek stały podatek z własności swoiey opłaca. Kraiowi i dominikalni urzędnicy obwodowi, Plebani, fizycy i inni duchowni i świeccy urzędnicy mieyscowi, nie mogą wybieranymi bydź na Deputowanych w owych Powiatach, do których należy obwód ich urzędu. §. 38. Deputowani miast i Urzędów mianowanymi będą na lat 8 tak, aby co dwa lata czwarta część onychże odmieniła się. §. 39. Każdy nowy wybor Deputowanych, który potrzebnym będzie z powodu rozwiązania Izby lub porządkowego wystąpienia iakowego Współczłonka, pociąga za sobą nowy wybor wyborców. §. 40. Każdy występniący, może obranym bydź na nowo. §. 41. Każda Izba rozstrzyga spory zachodzące w wybieraniu iey Członków. §. 42. W. Xiąże zwołuie odracza i rozwiązuie Stany. §. 43. Rozwiązanie Stanów ma taki skutek, że wszyscy przez wybory mianowani Członkowie Izb pierwszey i drugiey, Deputowani od dziedziców dóbr ziemskich, od uniwersytetów, miast i Urzędów, własność swą utracaią. §. 44. Jeżeli rozwiązanie nastąpi przed rozstrzygnieniem przedmiotu narady, wowczas naydaley w przeciągu trzech miesięcy do nowych wyborów przystąpić należy §. 45. Na każdy Seym mianuie W. Xiąże Prezesa Izby pierwszey, Izba zaś druga, wybiera na mieysce Prezesa swoiego trzech kandydatów, z których iednego W. Xiąże na czas Seymu potwierdza. §. 46. Co dwa lata powinno odprawić się zgromadzenie Stanów. §. 47. Współczłonkowie Izb obu nie mogą swoiego prawa głosowania wykonywać inaczey, iak tylko osobiście. §. 48. Członkowie Stanów powołani są do głosowania według własnego przekonania w przedmiotach należących do ich obrad, i nie maią przyymować żadnych instrukcyy od kommittentów swoich. §. 49. Żadnego Członka Stanów nie można w ciągu Seymu aresztować bez wyraźnego zezwolenia Izby, do którey należy; wyiąwszy przypadek przydybania go na świeżym uczynku zbrodni kryminalney. §. 50. Stany mogą zaymować się samemi tylko przedmiotami, które według ninieyszey ustawy kardynalney usposobione są do ich obrad, lub które im W. Xiąże osobno przełoży. §. 51. Będzie Wydział Stanowy, składaiący się z Prezesa ostatniego posiedzenia i z trzech innych Współczłonków Izby pierwszey, tudzież z sześciu Współczłonków Izby drugiey. Działalność tego Wydziału ograniczona będzie na przypadek wymieniony wyraźnie w konstytucyi ninieyszey, alboliteż na przedmioty, które mu Seym ostatni za zezwoleniem W. Xiążęcia poruczy. Wydział ten mianowanym będzie przed zakończeniem Seymu, tudzież w każdym razie odroczenia onegoż, w Izbach obu przez większość głosów. Każde rozwiązanie Seymu pociąga za sobą także i rozwiązanie Wydziału, choćiażby iuż był mianowanym. §. 52. Izby nie mogą ani zgromadzać się samowładnie, ani po rozwiązaniu lub odroczeniu zostawać razem i naradzać się. — IV. *Działalność Stanów.* §. 53. Bez zezwolenia Stanów nie może żaden podatek bydź rozpisanym i wybieranym. §. 54. Prawo podatkowe wydawane będzie zazwyczay na dwa lata. Jednakowoż takie podatki, które są w bezpośrednim związku z umowami zawartemi na lat więcey, nie mogą odmienionemi bydź przed upłynieniem terminu kontraktu.

(Dalszy ciąg nastąpi.)